

K PRONÁSLEDOVÁNÍ V PRŮBĚHU OPERACÍ

Při konečném rozdrčení nepřítele má velký význam jeho úspěšné pronásledování. Význam pronásledování byl často zdůrazňován i v minulosti. Již ruský vojevůdce A. Suvorov poukazoval na jeho důležitost při dovršení úspěchu: „v boji nelze šetřit silami, nesmíme hledět na námahu, nepřítele je nutno pronásledovat ve dne i v noci, dokud nebude zničen úplně, neboť i les, který není úplně vykácen, znovu vyrůstá“.

Je znám i výrok Bedřicha Engelse: „... plody vítězství se zpravidla sklízají při pronásledování nepřítele, ... čím energičtější pronásledování, tím rozhodnější vítězství!“

Zkušenosti z minulých válek ukázaly, že ustupující nepřítel má možnost uspořádat vlastní vojska, obnovit operační či bojovou sestavu a postavit se na odpor, anebo dokonce přejít do protiútoků.

Ve Velké vlastenecké válce SSSR byly mnohé operace zakončeny rozdrčením německých fašistických vojsk v rámci pronásledování. Sovětská armáda v nich ukázala vzor rozhodného pronásledování nepřítele — čím rozhodněji je vedla, tím větších úspěchů dosahovala při ničení nepřítele a pronikání do hloubky jeho sestavy.

Ve válce s použitím jaderných zbraní bude mít bojová činnost velmi výrazný manévrový a rozhodný charakter. Bude se rozvíjet velmi nerovnoměrně do hloubky i šířky a na velkém prostoru. Zvláště při obchvatu křídel hlavních uskupení nepřítele a pronikání do jeho týlu bude pronásledování mnohem častějším jevem než tomu bylo v minulosti.

Vítězství bude na té straně, která podle situace dokáže promyšleněji použít jaderných zbraní k rychlému proniknutí do hloubky a vyjít na ústupové cesty protivníka a překonat překážky, vytvořené druhou stranou.

Za Velké vlastenecké války SSSR přecházela vojska k pronásledování zpravidla ihned po průlomu taktické hloubky obrany a po ovládnutí obranného postavení nepřátelských záloh, když byly rozdrčeny hlavní síly nepřítele, anebo když ztratil takticky výhodné postavení, nehodlal podniknout protiúder a byl donucen odvést vojska na obranné pásmo nebo postavení v operační hloubce. Přitom patřila vedoucí úloha při pronásledování tankovým svazkům a mechanizovaným skupinám v součinnosti s letectvem.

Tyto **obecné zásady mají platnost i v soudobých podmínkách** s tím, že v některých zvláště příznivých případech, hlavně po úspěšném použití jaderných zbraní, můžeme pronásledování zahájit již po prolomení prvního pásma obrany.

K pronásledování může též dojít po neúspěšném protiúderu nepřítele nebo tehdy, když nepřítel zahájil vyjití z boje.

Ve všech těchto případech se nepřítel bude snažit odpoutat od našich vojsk, zadržet náš útok bojem zadních vojáků, zátarasy, údery letectva, použitím zbraní hromadného ničení s přivedením záloh, aby získal čas k organizaci obrany na novém obranném postavení nebo pásmu.

Pronásledování bude charakterizováno bojem o vyjití do boků a týlu ustupujících vojsk nepřítele, snahou zabránit jim v přechodu do obrany na nové čáře, rozhodnou činností na směrech, rozhodností úderů na ustupující vojska a rozvinutím bojové činnosti do velké hloubky, nepřehledností situace a jejími rychlými změnami, úporností boje o získání času, nesnadností velení a udržování součinnosti, nutností překonávat zničené a zatarasené prostory a složitostí zásobování a odsunu.

Proto může pronásledování během operace střídavě přecházet v úporný střetný boj nebo i střetné sražení se zálohami nepřítele a znovu do pronásledování.

Tak např. v sandoměřsko-slezské operaci pronásledovala 59. armáda od 14. do 19. ledna 1945 nepřítele, 20. ledna byla zastavena silnými zálohami nepřítele, které zaujaly obranu na předem připravené čáře a vedla do 27. ledna úporné útočné boje s nepřítelem. Teprve 28. ledna bylo znovu obnoveno pronásledování a bylo ukončeno ovládnutím předmostí na řece Odry 31. ledna 1945.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války SSSR ukázaly, že hlavní cíl útočné operace — úplné zničení nepřítele — může být zajištěn jen tehdy, když taktický úspěch bude rozvinut v úspěch operační. Toho se dosahuje i rychlým přechodem do pronásledování.

V soudobých podmínkách může dojít k pronásledování v různých obdobích bojové činnosti — při úspěšném rozvíjení útoku vlastních vojsk v taktické či operační hloubce nepřátelské sestavy po průlomu a po úspěšném střetném boji (sražení), kdy hlavní uskupení nepřítele utrpělo značné ztráty a bylo donuceno zahájit odchod, nebo při jeho záměrném odchodu s cílem přeskupení a organizace obrany na nejdůležitějších směrech na mezilehlých postaveních nebo pásmech v hloubce obrany, nebo bude-li muset opustit operačně takticky nevýhodnou čáru obrany a v případě, kdy zahájí vyvádění vojsk za účelem vyhnout se obklíčení, nebo když přešel nepřítel k boji na zdrženou.

Cíl a způsoby pronásledování

Cílem pronásledování je rychle proniknout na cesty odchodu, dokončit obklíčení, zničení nebo zajmutí odcházejících vojsk nepřítele dříve, než se mu podaří dosáhnout stanoveného prostoru, nedopustit spojení jeho hlavních sil s přicházejícími zálohami z hloubky nebo zaujetí obrany na výhodných čarách v hloubce.

Pronásledování je v zásadě útok na ustupujícího nepřítele a může být vedeno různými způsoby. Podle způsobů vedení rozeznáváme čelní a souběžné pronásledování a použití současně obou způsobů.

Čelní pronásledování je způsobem manévru, při kterém pronásledující vojska převážně využívají těchže pochodových os jako ustupující část nepřítele, přetínají cesty odchodu jeho hlavních sil a rozhodnými údery ho po částech ničí.

Tento způsob manévru při pronásledování nemůže však vést k rozhodujícímu úspěchu, protože při něm jen zdržujeme odchod nepřítele a zabraňujeme jeho vyvedení z boje.

Souběžné pronásledování je způsobem manévru, při kterém pronásledující vojska zpravidla využívají pochodových os souběžných s osami ustupujících sil nepřítele.

Cílem souběžného pronásledování je předstihnout nepřítele, vyjít na jeho cesty odchodu, odříznout jeho ústupové cesty, obklíčit ho v součinnosti s vojsky, která pronásledují čelně a tím vytvořit podmínky ke konečnému zničení nepřítele jadernými zbraněmi a údery letectva.

Nejúčelnější a nejčastější bude použití současně obou způsobů pronásledování, kdy zpravidla část vojsk prvního sledu plní úkoly zdržování odchodu nepřátelských hlavních sil, zabraňuje jejich vyvedení z boje a umožňuje souběžně pronásledujícím vojskům pronikat do boků odcházejícího uskupení nepřítele v součinnosti se vzdušnými výsadky, přehradit jejich cesty odchodu a společným úsilím nepřátelské uskupení rozdělit a zničit nebo zajmout.

Čím hlouběji se naše vojska vklíní do bojové sestavy ustupujícího nepřítele, tím mnohostrannější bude jejich bojová činnost. Na úsecích, kde ustupujícím vojskům nepřítele hrozí obejít a obklíčení, budou pronásledující vojska odrážet protizteče nebo povedou střetné boje s nepřítelem, který kryje ústup. Tam, kde se krycím vojskům nepřítele podaří současně udržet hlavní ústupové cesty, bude mít pronásledování formu útoku na nepřítele, který spěšně přešel do obrany se současným úsilím o obejít a obchvat krycích vojsk na úsecích, kde se pronásledování úspěšně rozvíjí, jakož i mezerami, které se vytvořily po jaderných úderech.

Hloubka pronásledování, doba jeho trvání a tempo závisí na:

- cílech bojové činnosti,
- sestavě ustupujícího uskupení nepřítele,
- počtu a použití jaderných zbraní,
- situaci a stavu pronásledujících vojsk,
- rázu terénu a množství překážek,
- povětrnostních podmínkách.

Zásady organizace pronásledování a použití druhů vojsk

Velký význam má nepřetržitost pronásledování. Jde o činnost vedenou s plným vypětím sil a maximálním využitím výzbroje a bojové techniky, ve dne i v noci, za jakéhokoli počasí, v jakékoli roční době, s využitím všech souběžných komunikací na směrech odchodu nepřítele.

Nepřetržitost pronásledování je spojena s jeho vedením ve vysokém tempu. Toho dosahujeme

- předejitím ustupujícího nepřátelského uskupení v jaderných úderech a využitím jejich výsledků,
- uskutečněním rozsáhlého manévru do mezer a na křídla ustupujících vojsk nepřítele.

Tempo pronásledování musí být větší než rychlost odchodu nepřítele, zejména jeho hlavních sil. K tomu jsou v současné době vytvořeny potřebné podmínky, protože organizace vojsk, motorizace a mechanizace vojsk zvyšuje možnosti vedení energických úderů na nepřítele na široké frontě při zahájení pronásledování a při vklínění se do jeho sestavy v nejkritičnějším okamžiku, kdy probíhá formování proudů a přerušování dotyku s pronásledujícími vojsky.

K udržení vysokého tempa pronásledování, předstížení v zaujímání důležitých silničních uzlů a přepravišť na směrech odchodu nepřítele, obklíčení a likvidaci ustupujících uskupení nepřítele můžeme účinně použít **vzdušných výsadek**.

Vzdušných výsadek můžeme využít též k ničení nepřátelských zbraní hromadného ničení a zásob těchto zbraní, k ovládnutí prostorů na směrech odchodu hlavního uskupení nepřítele, ke zdržení příchodu záloh, k zaujetí a udržení předmostí na vodních tocích a prostorů na obranných čarách a za radioaktivně zamořenými pásmy, k narušení velení vojskům a k dezorganizaci činnosti týlu nepřítele.

Při oboustranné možnosti použití jaderných zbraní a stejné rychlosti pohybu pronásledujících a pronásledovaných vojsk je tedy nezbytné, aby pronásledující vojska dosahovala vyššího tempa útoku s cílem předejít ustupujícího nepřítele v ovládnutí výhodných čar, přetnout jeho ústupové cesty a údery do boku ohrozit jeho hlavní síly. V opačném případě získá nepřítel volnost jednání a pronásledování nedosáhne svého cíle.

Neustálé a rychlé pronásledování nám zabezpečí izolaci hlavního uskupení nepřítele od přicházejících záloh a tím i možnost zničit nepřítele po částech.

Těsný dotyk pronásledujících vojsk s nepřítelem dále znemožňuje nepříteli úspěšné použití zbraní hromadného ničení a zabezpečuje plnou bojeschopnost pronásledujících svazků, útvarů a jednotek.

Raketové vojsko při pronásledování ničí prostředky jaderného napadení, hlavní uskupení odcházejících vojsk při jejich nahromadění v průsmycích a na přepravištích, ničí zálohy a znemožňuje jejich manévry.

Dělostřelectvo ničí taktické prostředky jaderného napadení, podporuje bojovou činnost prvních sledů, zabezpečuje zasazení záloh a druhých sledů, ničí nepřítele na obranných čarách a odříznutá uskupení.

Letectvo při pronásledování ničí prostředky jaderného napadení a letectvo nepřítele, v součinnosti s vojsky ničí odcházející vojska, znemožňuje jim zaujetí obrany na mezilehlých čarách a zabraňuje v příchodu zálohám, nepřetržitě brání svá vojska, zabezpečuje vysazení vzdušných výsadek a jejich činnost v týlu nepřítele.

Vojsko protivzdušné obrany soustřeďuje hlavní úsilí sil a prostředků především na obranu raketového vojska, hlavní uskupení vojsk a vzdušné výsadek.

Ženíjní vojsko vede ženíjní průzkum, ničí a zatarasuje cesty a klade minové zátaras na cestách, kterých nepřítel využívá k odchodu. Dále zřizuje pomocné cesty, odstraňuje překážky a zátaras a obnovuje mosty na směrech činnosti vojsk, zejména na rovnoběžných cestách použitých při pronásledování a zabezpečuje překonávání vodních překážek z chodu.

K nepřetržitému zabezpečení vojsk materiálními a technickými prostředky při pronásledování je nutné rychle odtarasovat a obnovovat komunikace, včas vysílat za vojsky pohyblivé zásoby a opravářské prostředky, zásobovat vojska vzdušnou cestou a co nejvíce využívat místních zdrojů.

V rozhodnutí velitele pro pronásledování je nutné zpravidla uvést, jakého nepřítele a v jakém pořadí zničit, dále směr hlavního úsilí bojové činnosti, vyčleněné síly pro souběžné a čelní pronásledování a charakter jejich manévru. Je účelné stanovit hlubší bojové úkoly svazkům, útvarům a jednotkám, než je tomu při plánování útoku na bránícího se nepřítele. U svazků, zasazovaných z druhého sledu, se hlavní otázky pronásledování plánují předem.

Směr hlavního úsilí pronásledujících vojsk bude zpravidla pokračováním směru hlavního úderu dosavadní bojové činnosti, protože právě na tomto směru bývá zpravidla ve chvíli přechodu do pronásledování dosahováno největšího úspěchu. Zde se vytváří i hlavní uskupení vojsk v útoku. V případě, že se na směru hlavního úderu nepodařilo dosáhnout úspěchu, který by donutil vojska nepřítele k ústupu, můžeme úsilí vojsk přenést na jiný směr.

Operační či bojová sestava vojsk při přechodu do pronásledování bude s největší pravděpodobností taková, jaká se vytvoří při zahájení ústupu nepřítele. Může dojít ke změně při dalším rozvíjení pronásledování, zvláště při proniknutí do boků a týlu ustupujících vojsk.

Hlavní požadavky na sestavu vojsk zůstanou však v každém případě stejné. Je to:

- zabezpečení účasti maximálního množství sil při rozdrčení nepřítele,
- vedení rozhodných úderů do boků a týlu hlavního uskupení ustupujících vojsk nepřítele,
- udržení vysokého tempa pronásledování,
- zajištění účinného velení za pronásledování.

Kromě toho musí sestava zabezpečit ochranu před jadernými údery nepřítele, možnost rychlého přechodu z pochodových proudů do předbojových a bojových sestav s cílem plně využít výsledků úderů jaderných zbraní nadřazeného velitele a zabezpečit narůstání síly úderu.

Přechod k pronásledování a rozdrčení ustupujících vojsk zahajují svazky a útvary prvního sledu okamžitě z vlastní iniciativy poté, kdy nepřítel zahájil odchod.

V tomto období je hlavním požadavkem zabránit odtržení pronásledovaných vojsk a neposkytnout jim tak možnost využít tohoto odtržení k vedení jaderných úderů na útočící vojska hlavně do jejich přechodu k pronásledování a tím vyloučit větší ztráty a nutnost vedení bojové činnosti v pásmech silného radioaktivního zamoření. Proto má prvořadý význam včasné zjištění sledování:

- přípravy a zahájení (včetně směru) odchodu hlavních sil;
- postavení raketových svazků a útvarů, směry jejich přesunu a nové prostory rozvinutí;
- složení a charakter nepřátelských zadních vojů;
- počet mezilehlých obranných čar, charakter jejich vybudování;
- systém jaderných a klasických zátarasů, síly a uskupení vojsk na těchto čarách a konečnou čáru odchodu;
- počet a charakter zamořených pásem a zátarasů na směrech pronásledování;
- prostory soustředění záloh, jejich složení, směry pohybu a pravděpodobný způsob jejich využití.

Na plnění těchto úkolů se musí podílet komplexní průzkum. Úkolem průzkumných jednotek je odvážně pronikat do boků a týlu nepřátelské sestavy, zjišťovat přípravy vojsk k ústupu a ihned po zahájení ústupu nepřetržitě organizovat pozorování hlavních sil. Za výhodných podmínek mohou rovněž překvapivými útoky ničit objekty, zmocňovat se jich a narušovat velení v týlu nepřítele. Zvláště důležité místo při řešení průzkumných úkolů má vzdušný průzkum vzhledem k možnosti působení do velké hloubky.

Cílem radioelektronického boje při pronásledování nepřítele je především narušení provozu rádiových spojů nepřátelských vojsk, zvláště zadních voň, rušení jejich rádiového součinnostního spojení s letectvem, s přicházejícími zálohami a vojsky, která zaujímají obranu v týlu nepřítel.

Při pronásledování nepřítel je radioelektronické rušení ztíženo v důsledku prudkých a náhlých změn situace, požadavku rušení prostředků řízení vojsk nepřítel na přesunu, nedostatku zpráv a radioelektronickému systému přicházejících záloh nepřítel, značně omezené doby pro získání průzkumných údajů a na rozvíjení rušících prostředků.

Vzhledem k efektivnosti bude vhodné VKV spoje nepřítel rušit za pohybu a za krátkých zastávek. Při tom se budou rušící prostředky přemisťovat společně s vojsky.

V zájmu dosažení nepřetržitosti rušení KV rádiového spojení je třeba rušící prostředky členit tak, aby jedna část byla trvale rozvinuta a rušila a druhá postupovala s vojsky a byla připravena k rozvíjení v nových prostorech.

K vedení pronásledování

Jakmile svazky zjistí příznaky odchodu vojsk nepřítel, aktivizují svou bojovou činnost. Prudkými útoky se musí snažit zabránit plánovitému ústupu nepřítel a hlubokým a rychlým pronikáním do jeho bojové sestavy zabránit mu ve vedení jaderných úderů. V tomto údobí boje je důležité vést vlastní jaderné údery na vojska nepřítel, která opustila obranná postavení nebo pásma a dosud neustoupila do hloubky. K ničení ustupujícího nepřítel můžeme použít i letectva pro jeho schopnost účinného ničení pochodových proudů na komunikacích.

Pronásledovat nepřítel bude nejvýhodnější na směrech a bez přerušování. Při tom je třeba vést hlavní úsilí cílevědomě na těch směrech, kde se projevil největší úspěch. Včasné obejití ustupujících vojsk v součinnosti s aktivními čelními útoky umožní současně ohrožovat celou hloubku bojové sestavy nepřítel, vázat ho nepřetržitými útoky, ničit jeho hlavní síly, nedovolit jim spojit se s přicházejícími zálohami a upevnit tak vlastní situaci.

Nepřítel bude nejčastěji usilovat o vyvedení vojsk na obranné čáry, vytvořené v hloubce za přirozenými překážkami udržení takticky důležitých objektů silami zadních voň na přístupech k těmto čarám. Pro pronásledující vojska bude proto výhodné předejít nepřítel v dosažení těchto objektů a čar, ovládnout a udržet je. Proto je výhodné při pronásledování v rozsáhlé míře použít silných předsunutých odřadů z vojsk prvního sledu a tam, kde jsou pro to podmínky, i vzdušných výsadek.

Do předsunutých odřadů v první řadě vyčleňujeme tankové jednotky. Vzdušné výsadky mohou být i malé, ale vždy musí být dostatečně vybavené protitankovými zbraněmi, aby byly s to odolávat ustupujícím tankovým jednotkám nepřítel.

Hlavní síly musí být v neustálé bojové pohotovosti, aby mohly ihned poskytnout podporu předsunutým odřadům a vzdušným výsadekům nebo aby mohly plně převzít úkoly obou těchto uskupení v případě jejich zničení. Hlavní síly se v průběhu pronásledování zmocňují důležitých objektů, čímž maří organizovanou obranu ustupujícího nepřítel a zabráňují zaujímat novou obranu v hloubce silami přisunovaných záloh.

K rychlejšímu ničení ustupujících vojsk mohou přispět aktivní zásahy letectva, které je schopné samostatně zjišťovat nepřátelské proudy a vést na ně

útoky jadernými i klasickými prostředky ničení. Napadené nepřátelské uskupení je donuceno zpomalit tempo ústupu. Tím vytváří příznivé podmínky k jeho ničení našimi vojsky ve velmi krátkém čase.

Střídat vojska za pronásledování můžeme jen, bude-li to nutné po jaderných úderech nepřítele nebo z důvodu zvlášť velké únavy vojsk, zejména řidičů. Z jiných důvodů nesmí dojít k vystřídání, ani k jakémukoli zdržení postupu útvarů (svazků) v prvních sledech, abychom nešli ustupujícímu nepříteli možnost odpoutat se od našich vojsk.

Je-li nutné zasadit druhý sled (zálohy), pak vzhledem k zabránění přílišnému hromadění vojsk je nejlépe tak učinit na komunikacích souběžných se směry, na nichž postupují útvary prvního sledu. Jestliže to situace nedovoluje, pak vojska prvního sledu dočasně vyklízejí komunikace na dobu potřebnou k zasazení druhého sledu (zálohy).

Hlavními objekty pronásledování budou nepochybně hlavní síly a zadní voje ustupujících vojsk. Budeme však muset bojovat též s jednotkami nepřítele, které zůstaly v týlu našich vojsk. Abychom nesnižovali tempo pronásledování, mohou tyto ničit druhé sledy a zálohy, popř. uvolněné svazky, útvary a jednotky.

Nepřítel za ústupu využije všech opatření k tomu, aby nás co nejdéle zdržel. Proto bude vést průzkumně diverzní činnost v našem týlu, k vyřazení objektů jako jsou odpalovací zařízení raket, štáby, spojovací uzly apod. bude používat úderů letectva, na komunikacích zřizovat léčky atd.

Při tomto způsobu bojové činnosti vojsk nepřítele budou naše vojska usilovat o vedení nepřetržitého průzkumu, přibližovat orgány velení a posilové prostředky k vojskům a spolehlivě je chránit. Útvary a jednotky povedou rovněž rozhodný boj s diverzními skupinami nepřítele.

Nepřítel se bude snažit využít výhodné čáry, zejména vybudované nebo vodní překážky a na nich se budou ustupující snažit zastavit pronásledování. Nebude-li možné obejít zaujatá postavení nepřítele, zaútočí na ně předem připravené odřady a jednotky z chodu, aby hlavní síly mohly rozvinout pronásledování tam, kde se jeví možnost úspěchu při překonávání spěšně zaujaté obrany.

Při pronásledování musí velitelé a štáby všech stupňů neustále znát situaci nepřítele a vlastních vojsk, včas reagovat na její změny, upřesňovat úkoly vojsk, podporovat jejich bojovou činnost palbou, pečovat o ochranu křídel a pevně velet. Bez toho nelze dosáhnout vítězství v této konečné etapě útočné bojové činnosti.